

Nr 39

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående villkoren för postbefordran av tidningar (tidningsförordning) jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 27 februari 1959 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 94, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till förordning angående villkoren för postbefordran av tidningar (tidningsförordning).

Rörande *propositionens huvudsakliga innehåll* må här anföras följande.

I fråga om organisationen av postverkets tidningsrörelse föreslås, att nuvarande postabonnemang avvecklas under en övergångstid fram till utgången av år 1962 och att tidningsrörelsen i princip baseras på utgivarkorsband. Den föreslagna tidningsförordningen innefattar en reglering av avgifternas storlek för femårsperioden 1 januari 1960—31 december 1964. Avgifterna har beräknats enligt ett nytt system, grundat på principen pris efter prestation, innebärande bl. a. en zontaxa för transporter. Efter förhandlingar mellan kommunikationsdepartementet och representanter för tidningarna har avgifterna avvägs på sådant sätt, att för postverkets del täckningsprocenten i relation till de nuvarande merkostnaderna i runda tal ökar från 50 till 75 %. Postverkets årliga resultat förbättras härigenom med drygt 15 mkr. I propositionen förutsättes, att postverket efter utgången av nämnda femårsperiod skall erhålla full täckning för merkostnaderna för tidningsrörelsen jämte skälig andel av de gemensamma kostnaderna för poströrelsen.

I fråga om den formella utformningen av tidningsförordningen har en genomgripande omarbetning verkställts.

Det ovannämnda *författningsförslaget* är av följande lydelse.

Förslag
till
Förordning
angående villkoren för postbefordran av tidningar (tidningsförordning)

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Denna förordning äger tillämpning vid postbefordran inom riket av sådan härstädes tryckt och utgiven periodisk skrift, som äger karaktär av tidning eller tidskrift.

Det ankommer på Kungl. Maj:t att meddela närmare bestämmelser angående förordningens tillämplighet å olika slag av periodiska skrifter. Då särskilda omständigheter föranleda därtill, äger Kungl. Maj:t medgiva att förordningen må gälla jämväl periodisk skrift, som tryckes utom riket.

Periodisk skrift, varå denna förordning äger tillämpning, benämnes i det följande tidning.

2 §.

Tidning som avses skola befordras enligt denna förordning skall vara införd i den av generalpoststyrelsen årligen utgivna tidningstaxan.

Utkommer tidning i två eller flera editioner med olika pris eller olika antal nummer eller väsentligen olika innehåll, skall varje sådan edition vara införd i tidningstaxan. Dylik edition anses såsom särskild tidning.

Vid anmälan av tidning till införande i tidningstaxan för visst år erlagges en grundavgift av 125 kronor.

3 §.

Tidning må befordras enligt denna förordning antingen såsom utgivarkorsband eller såsom kommissionärskorsband.

Tidning som utkommer oftare än en gång i veckan må ej sändas som utgivarkorsband till abonnent, som bor eller vistas å tidningens utgivningsort och vars post utdelas genom brevbärare inom lokalbrevbäringsområdet; generalpoststyrelsen dock obetaget att i särskilt fall bestämma annorlunda.

Kommissionärskorsband medgives allenast vid försändning till återförsäljare eller ombud av tidning som utkommer minst tolv gånger om året; generalpoststyrelsen dock obetaget att jämväl i annat särskilt fall medgiva sådan befordran.

4 §.

Vikten för utgivarkorsband eller kommissionärskorsband må ej överstiga 20 kilogram.

5 §.

Befordringsavgiften för utgivarkorsband och kommissionärskorsband beräknas på sätt framgår av *bilaga 1*.

6 §.

Utgivarkorsband eller kommissionärskorsband som blir obeställbart är postverket icke skyldigt att återbefordra till avsändaren, med mindre denne för återbefordringen erlägger avgift såsom för korsband i allmänhet, innehållande trycksaker.

7 §.

Stiger eller sjunker konsumentprisindex med mer än 3 enheter i förhållande till talet 151, skola i 2 § samt bilaga 1 angivna avgifter med hänsyn härtill höjas eller sänkas med belopp, som generalpoststyrelsen äger bestämma under iakttagande av att den sammanlagda höjningen eller sänkningen skall motsvara det procenttal av postverkets merkostnader för tidningsrörelsen, beräknade efter kostnadsläget i mars 1958, som indexändringen utöver 3 enheter utgör i procent av 151. Avgiftsändring må dock endast ske inom ramen för vad som motsvarar 15 enheters indexändring. Ändring av avgifterna må ske endast från och med den 1 januari och skall meddelas tidningsföretagen senast den 15 oktober nästföregående år.

8 §.

Hava generalpoststyrelsen och tidningsföretag överenskommit att postverket eller företaget skall vidtaga särskild åtgärd för tidningens postbehandling, äger generalpoststyrelsen vidtaga den jämkning av postavgifterna, som påkallas av den genom åtgärden uppkommande ökningen eller minskningen av postverkets kostnader.

9 §.

Villkoren för befordran av tidningsbilaga i tidningsexemplar såsom utgivarkorsband och kommissionärskorsband fastställas av Kungl. Maj:t.

10 §.

Närmare föreskrifter angående tillämpningen av denna förordning utfärdas av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av generalpoststyrelsen.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1960 och gäller till och med den 31 december 1964.

Genom denna förordning upphäves förordningen den 22 april 1932 (nr 75) angående villkoren för postbefordran av tidningar och andra periodiska skrifter.

Tidning, vars postabonnerade upplaga under första halvåret 1959 i genomsnitt uppgått till minst 1 000 exemplar, må jämväl efter den nya förord-

ningens ikraftträdande till och med den 31 december 1962 befordras efter postabonnemang. För sådan befordran gälla de bestämmelser och villkor som intagits i *bilaga 2*.

Där anmälan till 1960 års tidningstaxa eller avlämnande till postverket av abonnentkort för utgivarkorsband, avseende tid efter den nya förordningens ikraftträdande, sker under år 1959, skall i fråga om avgift gälla vad som stadgas i nämnda förordning.

Bilaga 1

I. Befordringsavgiften för *utgivarkorsband* utgör:

a) för varje försändelse eller, om flera försändelser till en och samma utdelningspostanstalt sammanförs i en bunt eller i ett tidningspaket, för varje dylik bunt eller paket: 2 öre;

b) för varje tidningsexemplar: 2,5 öre; samt

c) för varje helt eller påbörjat kilogram — dock minst för två kilogram — av den sammanlagda vikten av på en gång avlämnade försändelser:

1. i fråga om tidning med en postbefordrad upplaga, vars sammanlagda vikt uppgår till högst 2 000 kilogram per år:

om tidningen utkommer med minst två nummer i veckan: 28,2 öre;

om tidningen utkommer mindre ofta: 32,8 öre;

2. I fråga om tidning med en postbefordrad upplaga, vars sammanlagda vikt överstiger 2 000 kilogram per år, ett belopp, som efter medeltalet av transportsträckorna för de postbefordrade tidningsexemplaren beräknas enligt nedanstående tabeller:

Om tidningen utkommer med minst två nummer i veckan:

Medeltransportavstånd, km	Avgift, öre	Medeltransportavstånd, km	Avgift, öre
ej över 25	15,2	över 300 men ej över 325	23,3
över 25 men ej över 50	16,0	» 325 » » » 350	23,8
» 50 » » » 75	16,8	» 350 » » » 375	24,3
» 75 » » » 100	17,5	» 375 » » » 400	24,8
» 100 » » » 125	18,2	» 400 » » » 425	25,3
» 125 » » » 150	18,9	» 425 » » » 450	25,8
» 150 » » » 175	19,6	» 450 » » » 475	26,2
» 175 » » » 200	20,3	» 475 » » » 500	26,6
» 200 » » » 225	20,9	» 500 » » » 525	27,0
» 225 » » » 250	21,5	» 525 » » » 550	27,4
» 250 » » » 275	22,1	» 550 » » » 575	27,8
» 275 » » » 300	22,7	över 575	28,2

om tidningen utkommer mindre ofta:

Medeltransportavstånd, km	Avgift, öre	Medeltransportavstånd, km	Avgift, öre
ej över 25	14,4	över 300 men ej över 325	24,0
över 25 men ej över 50	15,2	» 325 » » » 350	24,8
» 50 » » » 75	16,0	» 350 » » » 375	25,6
» 75 » » » 100	16,8	» 375 » » » 400	26,4
» 100 » » » 125	17,6	» 400 » » » 425	27,2
» 125 » » » 150	18,4	» 425 » » » 450	28,0
» 150 » » » 175	19,2	» 450 » » » 475	28,8
» 175 » » » 200	20,0	» 475 » » » 500	29,6
» 200 » » » 225	20,8	» 500 » » » 525	30,4
» 225 » » » 250	21,6	» 525 » » » 550	31,2
» 250 » » » 275	22,4	» 550 » » » 575	32,0
» 275 » » » 300	23,2	över 575	32,8

II. Befordringsavgiften för *utgivarkorsband*, som avlämnas till postbefordran utan att vara försett med mottagarens namn och adress, utgör, utöver de under I angivna avgifterna:

- a) för varje abonnentkort som av tidningsföretaget överlämnas till postverket: 20 öre, vari ingår avgift för kortets befordran;
- b) för varje tidningspaket: 9,5 öre;
- c) för varje tidningsexemplar: 0,3 öre; samt
- d) för varje tidningsexemplar, som inslås av postverket, en särskild avgift, som beräknas på sätt framgår av nedanstående tabeller:

inslagning på dagtid (kl 6—19)

Medelvikt per nr, gram	Medeltal exemplar per postanstalt							
	ej över 2	över 2 men ej över 3,5	över 3,5 men ej över 5	över 5 men ej över 10	över 10 men ej över 25	över 25 men ej över 50	över 50 men ej över 100	över 100
	öre per exemplar							
ej över 100	3,2	2,9	2,6	2,2	2,0	1,6	1,3	0,9
över 100 men ej över 250	3,6	3,2	3,0	2,3	2,1	1,7	1,4	1,0
över 250	3,9	3,6	3,3	2,4	2,2	1,8	1,5	1,1

inslagning på nattid (kl 19—6)

Medelvikt per nr, gram	Medeltal exemplar per postanstalt							
	ej över 2	över 2 men ej över 3,5	över 3,5 men ej över 5	över 5 men ej över 10	över 10 men ej över 25	över 25 men ej över 50	över 50 men ej över 100	över 100
	öre per exemplar							
ej över 100	3,9	3,5	3,2	2,7	2,4	1,9	1,6	1,1
över 100 men ej över 250	4,3	3,9	3,6	2,8	2,6	2,1	1,7	1,2
över 250	4,8	4,3	4,0	2,9	2,7	2,2	1,8	1,4

III. Befordringsavgiften för *kommissionärskorsband* utgör:

- a) för varje försändelse: 6 öre; samt
 b) för varje helt eller påbörjat kilogram — dock för minst två kilogram — av den sammanlagda vikten av på en gång avlämnade försändelser:

1. i fråga om tidning med en postbefordrad upplaga, vars vikt uppgår till högst 2 000 kilogram per år, 41,3 öre,

2. i fråga om tidning med en postbefordrad upplaga, vars vikt överstiger 2 000 kilogram per år, ett belopp, som efter medeltalet av transportsträckorna för de postbefordrade tidningsexemplaren beräknas enligt nedanstående tabell:

Medeltransportavstånd, km	Avgift, öre	Medeltransportavstånd, km	Avgift, öre
ej över 25	13,7	över 300 men ej över 325	23,1
över 25 men ej över 50	14,9	» 325 » » » 350	29,3
» 50 » » » 75	16,1	» 350 » » » 375	30,5
» 75 » » » 100	17,3	» 375 » » » 400	31,7
» 100 » » » 125	18,5	» 400 » » » 425	32,9
» 125 » » » 150	19,7	» 425 » » » 450	34,1
» 150 » » » 175	20,9	» 450 » » » 475	35,3
» 175 » » » 200	22,1	» 475 » » » 500	36,5
» 200 » » » 225	23,3	» 500 » » » 525	37,7
» 225 » » » 250	24,5	» 525 » » » 550	38,9
» 250 » » » 275	25,7	» 550 » » » 575	40,1
» 275 » » » 300	26,9	över 575	41,3

Bilaga 2

I. Postavgiften vid *postabonnemang* utgör, förutom grundavgift i enlighet med 2 §;

- a) för varje i tidningstaxan intagen abonnemangstermin: 100 öre;
 b) för varje tidningspaket: 11,5 öre;
 c) för varje tidningsexemplar: 3 öre;
 d) för varje helt eller påbörjat kilogram av den sammanlagda vikten av på en gång avlämnade försändelser ett belopp, som beräknas enligt bilaga I punkt I c); samt
 e) för varje tidningsexemplar, som insläs av postverket, ett belopp, som beräknas

1. för tidning, vars inslagning under år 1958 ombesörjts av postverket, enligt nedanstående tabeller:

inslagning på dagtid (kl 6—19)

Medelvikt per nr, gram	Medeltal exemplar per postanstalt							
	ej över 2	över 2 men ej över 3,5	över 3,5 men ej över 5	över 5 men ej över 10	över 10 men ej över 25	över 25 men ej över 50	över 50 men ej över 100	över 100
	öre per exemplar							
ej över 100	2,9	2,6	2,3	1,9	1,7	1,3	1,0	0,6
över 100 men ej över 250	3,3	2,9	2,7	2,0	1,8	1,4	1,1	0,7
över 250	3,6	3,3	3,0	2,1	1,9	1,5	1,2	0,8

inslagning på nattid (kl 19—6)

Medelvikt per nr, gram	Medeltal exemplar per postanstalt							
	ej över 2	över 2 men ej över 3,5	över 3,5 men ej över 5	över 5 men ej över 10	över 10 men ej över 25	över 25 men ej över 50	över 50 men ej över 100	över 100
	öre per exemplar							
ej över 100	3,6	3,2	2,9	2,4	2,1	1,6	1,3	0,8
över 100 men ej över 250	4,0	3,6	3,3	2,5	2,3	1,8	1,4	0,9
över 250	4,5	4,0	3,7	2,6	2,4	1,9	1,5	1,1

2. för annan tidning enligt de i bilaga 1 punkt II d) intagna tabellerna.

II. Särskilda bestämmelser

1. Tidning som utkommer oftare än en gång i veckan må ej sändas efter postabonnemang till person, som bor eller vistas å tidningens utgivningsort och vars post utdelas genom brevbärare inom lokalbrevbäringsområdet; generalpoststyrelsen dock obetaget att i särskilt fall annorlunda bestämma.

2. Bestämmelserna i 7—9 §§ tidningsförordningen äro tillämpliga vid befordran efter postabonnemang.

3. Vid postabonnemang å tidning har abonnenten att för abonnemangstiden i förskott betala det i tidningstaxan angivna priset.

4. För postabonnerade exemplar av tidning har tidningsföretaget rätt att, sedan minst ett nummer av tidningen för vederbörande abonnemangstermin avlämnats till postbefordran, utbekomma honom tillkommande medel, som influtit för denna termin.

5. Om tidning å vilken postabonnemang skett upphör att utkomma innan något nummer utkommit för vederbörande abonnemangstermin, äger abonnent efter anmälan återbekomma erlagt belopp med avdrag för i I a) angiven avgift. Har postanstalten å utgivningsorten sig bekant, att tidning å vilken abonnemang mottagits icke kommer att utgivas, och sker fördenkskull icke någon beställning hos tidningsföretaget, må hela det av abonnenten erlagda beloppet återbetalas till denne.

För den förlust, som i övrigt drabbar abonnent genom upphörande av tidning å vilken postabonnemang äger rum ikläder sig postverket icke någon ansvarighet. Dock har postverket att, i den mån så lämpligen kan ske, lämna abonnenten biträde för att han må erhålla den ersättning, som i dylikt fall kan tillkomma honom.

6. I fråga om tidning, för vilken postavgiften vid inslagning genom postverket av den postabonnerade upplagan skall beräknas enligt ovan under I e) 1 intagna tabeller, skall, därest tidningen under tiden 1 januari 1960—31 december 1962 övergår att sända ifrågavarande upplaga såsom oadresserade utgivarkorsband, avgiften vid inslagning härav genom postverket under angiven tid beräknas enligt nämnda tabeller.

Till utskottet har hänvisats följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 464 av herr *Geijer m. fl.* och II: 540 av herr *Eliasson* i Sundborn *m. fl.*, vari hemställdts,

A. att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 94;

B. att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära översyn av det i propositionen nr 94 framställda förslaget till ny tidningsförordning genom en på parlamentariska grunder sammansatt utredning, och att därvid måtte beaktas de i motionerna anförda synpunkterna;

2) motionen I: 463 av herr *Axel Johannes Andersson*, vari hemställdts »att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 94 med förslag till ny förordning angående villkoren för postbefordran av tidningar måtte uttala, att den femårsperiod fram till och med 1964, som den föreslagna nya taxesättningen avser, skall betraktas som en försöksperiod och att härefter en översyn skall företagas av tidningstaxeförordningen och därmed sammanhängande problem på grundval av de under försöksperioden vunna erfarenheterna»;

3) motionen II: 533 av herrar *Johansson* i Stockholm och *Hagberg*, vari hemställdts, »att riksdagen måtte avslå proposition nr 94»; samt

4) motionen II: 541 av herr *Ståhl*, vari hemställdts, »att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 94 måtte göra det uttalandet, att frågor om ändring av postavgifterna i tidningsrörelsen, med undantag för löpande detaljspörsmål av kommersiell natur, tills vidare må såsom hittills vara underställda riksdagens prövning och beslut och sålunda icke kunna fastställas av Kungl. Maj:t eller delegeras till generalpoststyrelsen».

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de i motionerna framställda yrkandena, får utskottet, i den mån redogörelse härför inte lämnas i det följande, hänvisa till motionerna I: 463, II: 533, II: 540 och II: 541.

Av statsrådsprotokollet i ärendet inhämtas bl. a. följande.

Med stöd av Kungl. Maj:ts den 27 maj 1955 givna bemyndigande tillkallade chefen för kommunikationsdepartementet samma dag överdirektören A. H. Winberg att vara ordförande vid en utredning genom representanter för postverket och tidningarna rörande en ny tidningsförordning. Utredningen antog benämningen *tidningsförordningsutredningen*.

Utredningen har den 10 november 1958 framlagt ett betänkande, kallat

Postverkets tidningsrörelse: Organisation och ekonomi (stencilerat; sedermera tryckt i Postala meddelanden 1959: 1). Betänkandet innefattar *dels* en undersökning rörande postverkets kostnader för tidningsrörelsen (en särskild redogörelse härför finnes tryckt i Postala meddelanden 1958: 4), *dels* principförslag i fråga om tidningsrörelsens organisation, avgiftssystemets konstruktion och avgifternas storlek, *dels ock* förslag till ny tidningsförordning. De av utredningen framlagda förslagen har godtagits av generalpoststyrelsen. Svenska tidningsutgivareföreningen och Föreningen Svensk fackpress har godtagit förslagen utom vad angår den förordade målsättningen för avgiftsbestämningen samt storleken av avgifterna för postabonnemang och utgivarkorsband. Fackförbundspressens samarbetsorganisation har beretts tillfälle att ta del av utredningens förslag i organisations- och avgiftsfrågorna.

Över betänkandet och därvid fogat författningsförslag ävensom den nyssnämnda särskilda kostnadsredogörelsen har remissyttranden inhämtats från generalpoststyrelsen, järnvägsstyrelsen, statskontoret, riksräkenskapsverket, statens sakrevision, statens organisationsnämnd, kommerskollegium — som hört handelskamrarna i Stockholm, Göteborg, Malmö och Gävle samt AB Svenska pressbyrå — ävensom statens pris- och kartellnämnd. Vidare har följande organ beretts tillfälle att yttra sig, nämligen Postutredningen 1956, Svenska tidningsutgivareföreningen, Föreningen Svensk fackpress, Fackförbundspressens samarbetsorganisation,¹ Sveriges grossistförbund, Sveriges industriförbund, Sveriges hantverks- och småindustriorganisation, Sveriges köpmannaförbund,¹ Sveriges lantbruksförbund och Kooperativa förbundet.¹

I fråga om avgifternas storlek har under ärendets beredning i kommunikationsdepartementet förhandlingar ägt rum med representanter för Svenska tidningsutgivareföreningen. Överenskommelse har därvid — under förutsättning av vederbörande huvudmäns godkännande — uppnåtts om avgifterna för femårsperioden 1960—1964.

Rörande motiveringen för de i propositionen framlagda förslagen får utskottet hänvisa till ovannämnda statsrådsprotokoll. Redogörelsen härutinnan återfinns under följande rubriker å nedan angivna sidor i propositionen, nämligen

Gällande bestämmelser m. m., s. 10—11.

Postverkets kostnader för tidningsrörelsen, s. 11—12.

Tidningsrörelsens organisation, s. 12—19.

Avgiftssystemets konstruktion, s. 19—26.

Avgifternas storlek, s. 26—38.

Befogenhetsfördelningen m. m., s. 38—40.

Departementschefen, s. 41—45.

Författningstextens detaljutformning, s. 46—49.

¹ Har avstått från att yttra sig.

Av innehållet i de *förevarande motionerna* må här återges följande.

I de likalydande *motionerna* I: 464 och II: 540 uttalas att inga invändningar rent allmänt torde kunna göras mot departementschefens uppfattning att statens affärsverk skall drivas efter principer som är godtagbara från företagsekonomiska synpunkter. Men när det gäller postverkets befattning med tidningsdistributionen rör man sig på ett särpräglat plan, där speciell hänsyn måste tas och särskilda synpunkter bör anläggas.

Under det utredningsarbete, som utmynnade i betänkandet »Postverkets tidningsrörelse: Organisation och ekonomi» av den 10 november 1958, gjordes från tidningarnas sida gällande, att avvägningen av postavgifterna för tidningar till följd av statsmakternas inställning till pressen hittills skett även från andra synpunkter än de rent affärsmässiga. Tidningarna uttryckte under utredningsarbetet en önskan att en sådan avgiftspolitik även i fortsättningen måtte tillämpas. Som skäl härför åberopades bland annat att det på grund av pressens kulturella och politiska betydelse ligger i statens intresse att genom låga postavgifter underlätta tidningarnas spridning. Den ekonomiska situationen är bekymmersam för många tidningar, vilket sedan 1950 lett till tidningsfusioner i 7 fall och nedläggning av 36 tidningar i landet. Talesmännen för tidningarna underströk att en avsevärd höjning av postavgifterna skulle påskynda denna utveckling. Från samhällets sida bör man göra vad som är möjligt för att förhindra en dylik tendens. Särskilt de små lokalorganen med begränsad spridning och små möjligheter att genom ökade intäkter kompensera sig för kostnadsökningarna kommer med den höjning av postavgifterna som nu föreslås i en mycket besvärlig ekonomisk situation. Många av dessa tidningar lever i dag på existensminimum och andra lever under den gränsen, vilket betyder, att deras tillvaro helt är beroende av de årliga ekonomiska tillskott som kan lämnas av partiorganisationer, fackliga eller enskilda intressenter som står bakom dessa tidningsorgan.

Detta ökade tryck på våra tidningar får ytterst svåra följder för tidningspressen och därmed opinionsbildningen i landet. Motionärerna ifrågasätter, om tidningarna av staten endast kan betraktas som en distributionsvara, som skall beskattas ur enbart fiskaliska synpunkter. För en demokratisk stat måste det vara ett livsintresse att bevara en differentierad och nyanserad press, som är bärare av de olika meningsriktningarna. Likaså måste det för demokratien vara högst betydelsefullt att kunna bevara de små provinstidningarna och lokalorganen, som mer än några andra speglar opinionen ute i bygderna. Provinstidningarna är i dag särskilt värdefulla som ett komplement till de stora kollektiverade upplysnings- och propagandamedlen film, radio och TV.

De höjningar av avgifterna för postverkets befordran av tidningar som skett sedan 1930-talet har alla betecknats som provisoriska i avvaktan på en fullständig översyn av tidningsförordningen. Att tidningarna accepterat dessa kostnadsökningar visar att tidningarna icke undandragit sig att ge sin del för att fylla statens inkomstbehov. Tidningarna har emellertid hyst den

förhoppningen, att då den slutliga prövningen av avgifterna för postbefordran skulle ske, deras roll i samhället skulle tas i beaktande. Så har nu icke skett och motionärerna kan därför icke biträda Kungl. Maj:ts förslag. De i propositionen uppdragna riktlinjerna bör bli föremål för en översyn av en på parlamentariska grunder sammansatt utredning. Härvid bör hinder icke föreligga för en prövning av huruvida postverket kan tillföras ökade inkomster från andra områden av sin verksamhet. Denna utredning torde kunna arbeta så snabbt att förslag kan föreläggas 1960 års riksdag om slutlig reglering av kostnaderna för tidningsdistributionen.

Till stöd för yrkandet i *m o t i o n e n* I: 4 6 3 har erinrats om departementschefens uttalande i propositionen att — beträffande tiden efter år 1964 — postverket förutsättes skola erhålla full täckning för sina merkostnader för tidningsrörelsen jämte skäligen andel av de gemensamma kostnaderna för poströrelsen. Enligt vad som upplysts har emellertid tidningarnas representanter vid de förda förhandlingarna icke bundit sig för en sådan målsättning. Från tidningarnas sida har framhållits att den taxesättning, som föreslagits för tiden fram t. o. m. år 1964, bör betraktas som en reglering av taxorna under en försöksperiod och att efter utgången av denna period en översyn av hela frågekomplexet borde ske med hänsyn till vunna erfarenheter. I och för sig förefinns starka skäl för en omedelbar, förnyad översyn av tidningsförordningen under beaktande av den mindre ortspressens speciella villkor och allmänna betydelse för den demokratiska opinionsbildningen. Därest propositionen i princip skulle godtagas av riksdagen, bör riksdagen klart uttala, att den period om fem år, som den nya taxesättningen avser, betraktas som en försöksperiod samt att härefter en översyn av tidningsförordningen och därmed sammanhängande problem kommer till stånd, varvid hänsyn kan tagas till de under försöksperioden vunna erfarenheterna.

Som motivering för avslagsyrkandet i *m o t i o n e n* II: 5 3 3 framhålles till en början att propositionen innebär en allvarlig försämring av tidningarnas möjlighet att nå sina läsare på ett billigt och effektivt sätt. Postverkets strävan att erhålla täckning för sina kostnader leder då det gäller tidningsdistributionen till att möjligheterna att sprida tankar och idéer än mera begränsas av ekonomiska skäl. Den tidningsdöd som sedan flera år härjat i vårt land kommer att ytterligare utbredas, och inte minst kommer svårigheterna att drabba många tidningar, som spelat en stor roll för samhällslivet på sina respektive platser. Utgångspunkten för den till grund för propositionen liggande utredningen är diskutabel, bl. a. försöket att ålägga tidningarna att helt betala den prestation som postverket utför. Tidningsdistributionen är en så stor och så avgörande del av postverkets arbetsuppgifter, att den faktiskt utgör huvudgrundvalen för postverkets service i form av brev bäringsturer etc. på vissa orter. Motionärerna anser postverkets uppgift i fråga om tidningsdistributionen vara en allmän social och kulturell uppgift, som svårligen kan mätas i tabeller och pengar. Den form för distribution av tidningar som nu råder har visat sig vara en lämplig och smidig form för

svenska förhållanden. Den merkostnad som enligt förslaget nu skall läggas å tidningarna innebär under första perioden en höjning med 50 procent. Denna höjning är i verkligheten 100 procent, då tidningarna nu själva måste åtaga sig adressering, svara för inkasso och bokföring o. s. v., vilket medför utgifter för maskininköp och anställande av större personal. Eftersom tidningarna blir tvingade att höja sina prenumerationsavgifter faller merkostnaderna direkt på den tidningsköpande allmänheten.

I motionen II: 541 erinras om att i propositionen den tanken framkastas att beslutanderätten om postavgifterna i fråga om tidningsrörelsen i framtiden borde fastställas av Kungl. Maj:t eller av generalpoststyrelsen. Riksdagen skulle således undandragas inflytande på denna fråga. I fortsättningen meddelas i propositionen, att den sittande postutredningen ännu icke tagit ställning till denna fråga, medan däremot tidningsförordningsutredningen uttalat sig för ett bibehållande tills vidare av nuvarande ordning, enligt vilken postavgifternas konstruktion och storlek i tidningsrörelsen fastställs av riksdagen. Enighet har dock förelegat därom, att vissa specialavgifter i framtiden bör fastställas av Kungl. Maj:t eller delegeras till generalpoststyrelsen.

På denna punkt har departementschefen inte uttalat någon mer bestämd mening. Statsrådet har dock gått med på att låta vissa detaljbestämmelser, som finns intagna i nu gällande förordning, utgå ur den nya förordningen och i stället överföra dem till författning, som av Kungl. Maj:t utfärdas i administrativ ordning.

Även om man vill tolka detta så att riksdagen kommer att få tillfälle att ta ställning till frågan om riksdagens befattning med den s. k. tidningstaxan, sedan den sittande postutredningen framlagt förslag, är dock formuleringen så pass svävande, att man icke kan i den inlägga full garanti därför. Det synes emellertid vara av verklig vikt, att riksdagen jämväl i fortsättningen beslutar rörande postens taxor för tidningsbefordran, inte minst därför att befodringsavgiften nu nått sådan höjd att den spelar betydande roll för tidningarnas ekonomi. Det intresse, som ägnats föreliggande proposition, ger vid handen, att denna viktiga taxesättning icke bör undandragas riksdagens beslutanderätt. Under dessa förhållanden synes det nödvändigt att riksdagen i samband med propositionens behandling gör ett uttryckligt uttalande, att beslutanderätten i varje fall tills vidare skall kvarbli hos riksdagen och icke överflyttas till Kungl. Maj:t eller kunna delegeras till generalpoststyrelsen i andra frågor än löpande detaljfrågor av kommersiell natur.

Utskottet

Sedan den nu gällande tidningsförordningen utfärdades i början av 1930-talet har avgifterna för postverkets befordran av tidningar höjts fyra gånger, nämligen åren 1949, 1952, 1953 och 1958. Vid samtliga tillfällen har

höjningarna betecknats såsom provisoriska. Orsaken till att endast provisoriska åtgärder tillgripits har framför allt varit, att det inte förelegat någon samstämmig uppfattning om storleken av kostnaderna för postverkets tidningsrörelse.

För att erhålla en grund för avgiftsättning och organisation verkställdes vid den översyn av tidningsförordningen, som ägt rum genom den år 1955 tillsatta tidningsförordningsutredningen, en undersökning i syfte att få fram en i görligaste mån ostridig beräkning av kostnaderna för tidningsrörelsen. Denna utredning har gjorts i form av merkostnadskalkyl, d. v. s. den har avsett att fastställa de kostnader som skulle bortfalla för postverket om tidningsrörelsen helt nedlagts. En förutsättning för beräkningarna har varit, att servicen för kvarstående delar av postverkets rörelse skulle bibehållas helt oförändrad och endast kostnader, som kunde beräknas falla bort på relativt kort sikt, har medräknats. Enligt undersökningen uppgår för närvarande merkostnaderna för tidningsrörelsen till 60 milj. kronor om året. Då de häremot svarande intäkterna utgör 30 milj. kronor, täckes endast 50 procent av merkostnaderna. Den årliga bristen utgör således 30 milj. kronor årligen. De i tidningsförordningsutredningen ingående partsrepresentanterna — postverket och Svenska tidningsutgivareföreningen — har ansett detta resultat kunna godtagas som ett tillfredsställande mått på postverkets kostnader för tidningsrörelsen. Även remissinstanserna har i stort sett godtagit resultatet. Departementschefen förordar i förevarande proposition att undersökningen lägges till grund för statsmakternas bedömning av organisation och avgifter i postverkets tidningsrörelse.

I propositionen föreslås på grundval av tidningsförordningsutredningens betänkande vissa ändringar i fråga om tidningsrörelsens organisation i syfte att få till stånd en från såväl postverkets som tidningarnas sida önskvärd modernisering och förenkling. Enligt förslaget skall de nuvarande postabonnemangen avvecklas under en övergångstid fram till utgången av år 1962 och tidningsrörelsen i princip baseras på utgivarkorsband, adresserade eller oadresserade. Organisationsändringen innebär bl. a., att postverkets befattning med abonnemangsbokföring och inslagning av tidningar i princip överföres på tidningarna. Den merbelastning på tidningsverksamheten som härigenom uppkommer kan grovt uppskattas till 5,3 milj. kronor, varav 2,8 milj. kronor belöper på abonnemangsbokföringen och 2,5 milj. kronor på inslagningen.

Vidare föreslås i propositionen ett nytt avgiftssystem, grundat på principen pris efter prestation och innebärande bl. a. en zontaxa för transporterna.

Avgifterna för postverkets tidningsdistribution föreslås nu skola fastställas för femårsperioden 1 januari 1960—31 december 1964 och förutsättes skola intagas i en ny tidningsförordning, gällande under nämnda tid. Avgifterna har avvägs efter förhandlingar mellan kommunikationsdepartementet och representanter för tidningarna. Den förordade höjningen av av-

gifterna jämte kostnaderna på grund av organisationsändringen medför en ökning med i genomsnitt 50 procent av kostnaderna för den postbefordrade upplagan. Beträffande tidningarnas totala omsättning torde det röra sig om en ökning på 1 à 2 procent. För postverkets del betyder förslagets genomförande en resultatförbättring om drygt 15 milj. kronor per år, d. v. s. ungefär hälften av det belopp, som för närvarande brister i merkostnads-täckningen.

Departementschefen förutsätter i propositionen att postverket efter den nämnda femårsperioden skall erhålla full täckning för merkostnaderna för tidningsrörelsen jämte skälig andel av de gemensamma kostnaderna för poströrelsen.

I de föreliggande motionerna I: 464 och II: 540 samt II: 533 yrkas avslag å förevarande proposition. I de förstnämnda två motionerna hemställs vidare, att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär översyn av det framlagda förslaget till ny tidningsförordning genom en på parlamentariska grunder sammansatt utredning och att därvid måtte beaktas de synpunkter, som framförts i motionerna. Till stöd för yrkandet anföres i motionerna bl. a., att den ekonomiska situationen för många tidningar är bekymmersam, vilket lett till tidningsfusioner och nedläggande av flera tidningar. En avsevärd höjning av postavgifterna skulle påskynda denna utveckling. För en demokratisk stat måste det, framhåller motionärerna, vara ett livsintresse att bevara en differentierad och nyanserad press, som är bärare av olika meningsriktningar. Likaså måste det för demokratien vara betydelsefullt att kunna bevara de små provinstitidningarna och lokalorganen, som mer än några andra speglar opinionen ute i bygderna. Även i motionen I: 463 har uttalats att skäl föreligger för en omedelbar, förnyad översyn av tidningsförordningen, varvid större hänsyn borde tas till den mindre ortspressens speciella villkor och allmänna betydelse för den demokratiska opinionsbildningen. I varje fall bör riksdagen klart uttala, att den period om fem år, som den nya taxesättningen avser, betraktas som en försöksperiod, och att härefter en översyn av tidningsförordningen och därmed sammanhängande problem skall komma till stånd, varvid hänsyn kan tas till de under försöksperioden vunna erfarenheterna.

Enligt de föreliggande beräkningarna skulle ett underskott årligen uppstå i postverkets tidningsrörelse som av utredningen uppskattats till ca 30 milj. kronor. Genom det i propositionen föreslagna systemet, som tillkommit efter förhandlingar med representanter för tidningarna, åsyftas att minska detta underskott till hälften, varigenom resultatet av tidningsrörelsen skulle förbättras med 15 milj. kronor per kalenderår. Även utskottet har vid sin prövning av frågan funnit att med hänsyn till föreliggande omständigheter en höjning av nu utgående avgifter i tidningsrörelsen är motiverad. Denna höjning bör emellertid enligt utskottets åsikt genomföras såsom ett provisorium medelst en i huvudsak likformig procentuell uppräknings av avgifterna i den nu gällande tidningsförordningen på sådant sätt att postverket tillföres ytterligare inkomster å ca 10 milj. kronor av tidningsdistributionen. Utskottet föreslår att avgifter av sådan storlek tilläm-

pas under åren 1960 och 1961. Det bör därvid understrykas, att denna avvägning av postavgifterna i tidningsrörelsen av utskottet betraktas såsom provisorisk och att utskottet sålunda icke tagit ståndpunkt till frågan om de grunder efter vilka dessa postavgifter framdeles bör avvägas.

Beträffande det motionsvis framförda yrkandet om tillsättande av en parlamentarisk utredning för prövning av frågan om avgifterna i tidningsrörelsen får utskottet framhålla följande. Vid sitt ställningstagande till frågan om taxorna, vilka om utskottets förslag godtages skulle få en giltighetstid av två år, har utskottet förutsatt att Kungl. Maj:t kommer att med ledning av de erfarenheter som kan vinnas under denna tid ytterligare pröva frågan om vilket avgiftssystem, som kan anses skäligt och ändamålsenligt med hänsyn till tidningarnas intressen och postverkets behov att få täckning för sina utgifter. Någon anledning torde under sådana omständigheter inte föreligga för riksdagen att hos Kungl. Maj:t hemställa om den av motionärerna begärda parlamentariska utredningen.

Utskottets förslag till avgifter i tidningsrörelsen innebär att postverket skulle erhålla 5 milj. kronor mindre i inkomst av tidningsrörelsen än som beräknats i propositionen. Med hänsyn till önskvärdheten av att upprätthålla principen om att de affärsdrivande verken så långt möjligt erhåller full kostnadstäckning för sina prestationer anser utskottet det böra övervägas, huruvida icke motsvarande belopp kan erhållas genom höjning av inkomsterna i andra grenar av postens verksamhet. Ett dylikt övervägande bör emellertid föregås av mer noggranna utredningar än som nu kan företagas av utskottet. Kungl. Maj:t bör därför vara oförhindrad att vid höstrikdagen framlägga förslag om höjning i andra avseenden av posttaxorna.

Genom vad utskottet nu föreslagit har ställning tagits till yrkandena i motionerna I: 464 och II: 540 samt II: 533. Jämväl yrkandet i motionen I: 463 om visst uttalande från riksdagens sida är därmed besvarat.

Slutligen har utskottet att behandla motionen II: 541 vari yrkats att riksdagen nu tar uttryckligt avstånd från den av tidningsförordningsutredningen framkastade tanken att beslutanderätten rörande postavgifterna i tidningsrörelsen i framtiden skulle utövas av Kungl. Maj:t eller generalpoststyrelsen. I anledning härav vill utskottet framhålla att något förslag i denna riktning inte framlagts. I likhet med andra avgifter fallande under postbevillningen har riksdagen att fastställa avgifterna i tidningsrörelsen. Frågan bör enligt utskottets mening mer allsidigt belysas innan en ändring härvidlag ifrågasättes.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 94;

B. att riksdagen måtte besluta att befodringsavgifterna för utgivarkorsband och postabonnerade tidningar under åren 1960 och 1961 skall utgå med de i nedanstående sammanställning under rubriken *utskottets förslag* angivna beloppen:

Försändelseslag	Avgiftsgrupper	Nuvarande avgifter öre	Utskottets förslag öre
Utgivarkorsband i allmänhet kommissionärskors- band	varje $\frac{1}{2}$ kg eller del av $\frac{1}{2}$ kg	24	31
	dock lägst	96	124
	varje kg eller del av kg för tidning med minst 6 nr i veckan	28	37
	dock lägst	56	74
	varje kg eller del av kg för tidning med mindre än 6 men minst 1 nr i veckan	38	50
	dock lägst	76	100
Postabonnerade tid- ningar	varje i tidningstaxan intagen abonnemangs- termin.....	50	70
	varje under en vecka utkommande nr av tid- ningen.....	50 ¹	66 ¹
	dock lägst	100 ¹	132 ¹
	varje helt eller påbörjat kg av tidningens sam- manlagda årsvikt.....	34 ¹	44 ¹
	sammanlagd avgift för ett postabonnerat tid- ningsexemplar, lägst	80	105

¹ Dessa avgifter avser helår och beräknas i förhållande därtill för kortare abonnemangstider.

C. att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 464 av herr Geijer m. fl.
och II: 540 av herr Eliasson i Sundborn m. fl.,

2) motionen I: 463 av herr Axel Johannes Andersson,

3) motionen II: 533 av herrar Johansson i Stockholm och
Hagberg, ävensom

4) motionen II: 541 av herr Ståhl,

måtte, i den mån de icke kan anses besvarade genom vad
utskottet ovan anfört och hemställt, av riksdagen lämnas
utan åtgärd.

Stockholm den 5 maj 1959

På bevillningsutskottets vägnar:

JOHN ERICSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Hagberg, Eriksson, Spetz, Jansson,
Söderquist, Oscar Carlsson, Bengtson, Wörnberg, Tage Johansson och Matts-
son; samt

från andra kammaren: herrar Ericsson i Kinna, Nilsson i Svalöv,
Kollberg, Vigelsbo, Kärrlander, Nilsson i Bästekille, Christenson i Malmö,
Asp, Andersson i Essvik och Forsberg.